

|                                                                                                                |  |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| УНИВЕРЗИТЕТ У<br>БЕОГРАДУ<br>ФИЛОЗОФСКИ<br>ФАКУЛТЕТ<br>ДС/СС 05/4-02 бр. 1544/1-<br>ХІ/З<br>14.11.2013. године |  |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ  
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој VIII редовној седници, 14.11.2013. године – на основу чл. 231. став 1. алинеја 15. и 16. и члана 278. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: СТАТУС ЗДРАВОГ РАЗУМА У САВРЕМЕНООЈ СОЦИОЛОШКОЈ ТЕОРИЈИ: КА ПРАГМАТИЧКОЈ РЕКОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈИ ОДНОСА ТЕОРИЈЕ И ПРАКСЕ, докторанда Срђана Продановића.

За ментора је одређена проф. др Ивана Спасић.

|                                                                                                                                                       |                                                          |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|
| <u>Доставити:</u><br>1х Универзитету у Београду<br>1х Стручном сараднику за<br>докторске дисертације<br>1х Шефу Одсека за правне послове<br>1х Архиви | ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА<br><br><br>Проф. др Милош<br>Арсенијевић |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|

|                   |            |                                                     |
|-------------------|------------|-----------------------------------------------------|
| Факултет          | Филозофски | УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ                              |
| 04/1-2 бр. 6/2414 |            |                                                     |
| (број захтева)    |            |                                                     |
| 19.11.2013.       |            |                                                     |
| (датум)           |            | Веће научних области друштвено-хуманистичких наука  |
|                   |            | (Назив већа научних области коме се захтев упућује) |

**ЗАХТЕВ**  
за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Статус здравог разума у савременој социолошкој теорији: ка прагматичкој  
реконцептуализацији односа теорије и праксе  
(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ социологија

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Срђан (Младен) Продановић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Филозофски, Београд

Година  
Назив мастер

2008.

дипломирања:  
рада кандидата:

Социолошкотеоријске импликације прагматичке мисли-  
историјски пресек и савремени значај

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањен:  
Година одбране мастер рада: 2009

Филозофски

Обавештавамо

Наставно-научно веће

вас да је

на седници 14.11.2013.

одржаној  
размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

|  |                            |
|--|----------------------------|
|  | ДЕКАН ФАКУЛТЕТА            |
|  | Проф. др Милош Арсенијевић |

Прилог:

1. Предлог теме докторске дисертације са образложењем
2. Акт надлежног тела факултета о подобности теме за израду докторске дисертације

## ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

за кандидата Срђана Продановића

Име и презиме ментора: Ивана Спасић

Звање: ванредни професор

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

1. »Citoyens contre politiques: le 5 octobre 2000 et la construction de la Serbie de l'après Milošević«, *Revue d'études comparatives Est-Ouest*, vol. 35, no. 1-2, mars-juin 2004, str. 269-295 (рад на SSCI листи)
2. „Cosmopolitanism as Discourse and Performance: A View from the Semiperiphery“, *Revija za sociologiju* 41 (2011), 3: 269–290 (рад у часопису на листи Универзитета)
3. Ivana Spasić, Gordana Gorunović, „Terenski rad u filozofiji: Gerc i Burdije kao sagovornici“, *Sociologija* 54(3): 401–422 (M24)
4. „Jugoslavija kao mesto normalnog života: sećanja običnih ljudi u Srbiji“, *Sociologija* 54 (4), 2012, str. 577–594 (M24)
5. „The Trauma of Kosovo in Serbian National Narratives“, u knjizi: Ron Eyerman, Jeffrey C. Alexander, Elizabeth Butler Breese (eds.), *Narrating Trauma: On the Impact of Collective Suffering*, Boulder, CO: Paradigm Publishers, 2011, str. 81–105. (M14)

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

**А)** У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и медицинских наука ментор треба да има најмање три рада са SCI, SSCI, AHCI или SCIE листе, као и Math-Net.Ru листе.

**Б)** У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата SCI, SSCI, AHCI и SCIE листе, као и ERIH листу, листу часописа које је Министарство за науку класификовало као M24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као M11, M12, M13, M14, M41 и M51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односне дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

**ДЕКАН ФАКУЛТЕТА**

Датум \_\_\_\_\_

М.П.

проф. др Милош Арсенијевић

Univerzitet u Beogradu  
Filozofski fakultet  
Odeljenje za sociologiju

PREDLOG PRIJAVE DOKTORSKE TEZE

Status zdravog razuma u savremenoj sociološkoj teoriji: ka pragmatičkoj rekonceptualizaciji  
odnosa teorije i prakse

Kandidat:  
Srđan Prodanović

### ***Predmet rada***

Predmet istraživanja ovog rada biće istorijski prikaz i kritička analiza teorijskih sličnosti i razlika između pragmatizma i sociologije. Fokus same analize biće usmeren ka teorijskim određenjima zdravog razuma koji su prisutni u savremenoj sociologiji i pragmatizmu. Pažnju ćemo pre svega posvetiti autorima interpretativne sociologije i savremenim teoretičarima prakse. U radu ćemo ispitati kakvu ulogu je pragmatičko shvatanje zdravog razuma igralo pri formulaciji teorijskih uvida o svakodnevnom iskustvu koji se nude u interpretativnoj sociologiji i različitim teorijama prakse. Pored toga, ispitaćemo značaj ovih istorijskih preklapanja između pragmatizma i sociologije za potencijalnu rekonceptualizaciju međusobnog odnosa teorijskog znanja i svakodnevne prakse.

### ***Cilj rada***

Cilj ovog rada je da pokaže da pragmatičko poimanje zdravog razuma može da posluži kao teorijski okvir za povezivanje društvene teorije i svakodnevne prakse. Nastojaćemo da dokažemo da postoji kontinuitet između zdravorazumskog načina mišljenja i sociološke teorije koji ne podrazumeva podrivanje kritičkog potencijala same društvene teorije.

### ***Osnovne hipoteze rada***

Osnovne hipoteze rada su:

- da je interpretativna sociologija u velikoj meri prihvatila i razradila pragmatičko shvatanje zdravog razuma, ali da je usvajanjem fenomenoloških postulata saznanja društvenih pojava onemogućila refleksiju o sopstvenoj ulozi unutar svakodnevne prakse;
- da su savremene teorije prakse problem odnosa zdravog razuma i sociologije izmestile iz čisto epistemološke ravni i reartikulisale u odnosu na javnu ulogu same sociološke teorije;
- da je uz pomoć jednog novog modela strukture zdravorazumskih iskaza moguće pokazati kako društvena teorija može da ostvari dublju povezanost sa praksom – bez odustajanja od sopstvenog kritičkog potencijala, ali i bez rigidnog prevođenja iskaza kojima se ta praksa služi.

### ***Metod istraživanja***

U ovom radu vršićemo pojmovna poređenja različitih socioloških teorija sa različitim varijacijama pragmatizma, kao posebnog pravca u filozofiji. Ipak, nećemo nastojati da ukažemo na sva potencijalna teorijska preklapanja, već ćemo pokušati da putem pojmovne analize rekonstruišemo shvatanje zdravog razuma u različitim razdobljima razvoja sociološke teorije i pragmatičke misli. Shodno tome, u radu neće biti analizirane celokupne teorije i ideje relevantnih autora, već ćemo se fokusirati samo na one aspekte koje se tiču zdravorazumskog mišljenja. U radu će takođe naročita pažnja biti posvećena onim vrstama teorijskih sličnosti koje nisu bile predmet postojećih interpretacija teorijskih povezanosti između pragmatizma i sociologije.

Dakle, u našem istraživanju ćemo slediti one istraživačke postupke s kojima se srećemo u studijama koje se bave međusobnim uticajem teorijskih ideja kao što su: poređenje ideja, teza i teorijskih polazišta; ispitivanje evolucije teorijskih stanovišta; ispitivanje kontekstualnih uslova nastanka i razvoja teorijskih ideja. Ova poređenja ćemo vršiti sa namerom da pokažemo da je konceptualizacija zdravorazumskog mišljenja igrala važnu ulogu pri stvaranju novih pristupa i pravaca u savremenoj sociologiji. Metod će takođe biti analitički kada su u pitanju procene logičke koherentnosti teorijskih određenja zdravog razuma u delima autora koji će biti u fokusu istraživanja.

### ***Šire obrazloženje teme***

Sredinom prošlog veka u sociologiji je dominirala funkcionalistička paradigma u okviru koje se društvo sagledavalo kao relativno statičan skup strukturalnih međuzavisnosti koje doprinose većoj društvenoj integraciji (Merton, 1957; Bunge, 2006). Saglasno tome, funkcionalisti su smatrali da se ove međuzavisnosti mogu relativno precizno meriti putem kvantitativnog metoda i izraziti u vidu statističkih korelacija (Manicas, 2006). Iskazi i vrednosti pojedinaca su u tom pogledu, na tragu Dirkegovih (Durkheim) metodoloških uvida, upućivali ka opštim društvenim pojmovima koji su pak bili tretirani kao „stvari“ – odnosno, nezavisno od značenja koje im pridaje sam akter. Samim tim se, po mišljenju funkcionalista, otvarala mogućnost da društvene nauke ostvare relativno pouzdano i izvesno saznanje društvene stvarnosti koje bi, po pretpostavci, nalikovalo opisima i objašnjenjima sa kojima se srećemo u prirodnim naukama.

Međutim, tokom šezdesetih godina prošlog veka dolazi do značajnih novina na polju društvene teorije, koje su podrazumevale da se znanjima kojima se delatnici koriste u svom svakodnevnom životu pridaje veći teorijski kredibilitet. Drugim rečima, zdrav razum kojim se služimo za ostvarivanje praktičnih ciljeva više nije predstavljao puko mnjenje – kao u vreme početka sociologije – već konceptualno zaleđe iz kojeg nastaje samo sociološko znanje. U našem radu ćemo upravo nastojati da pokažemo da su ovi novi pravci u sociologiji (poput simboličkog interakcionizma i etnometodologije) u svojoj kritici „parsonsovskog strukturalizma“ – kao svojevrsnog vrhunca težnji da se dosegne izvesnost sociološkog znanja (Shalin, 1991; Martin, 1999; Joas, 1993) – značajno mesto pridavale (pragmatičkoj konceptualizaciji) zdravog razuma.

Konkretnu teorijsku inspiraciju za odbranu racionalnosti i relativne „teorijske upućenosti“ svakodnevnih delatnika interpretativni sociolozi tražili su pre svega u delima Vilijama Džemsa (W.James), Džordža Herberta Mida (G.H.Mead) i Džona Djuia (J.Dewey).<sup>1</sup> Osnovna svrha istraživanja kod ovih autora ogleda se u mogućnosti kontrolisane promene koja vodi ka proširenju i bogaćenju okvira budućeg istraživanja. Glavna društvena implikacija ovakvog metodološkog pristupa relativno je jasna: nauka je u stanju da aktivno doprinese progresu društva. Za pragmatiste je pitanje izvesnosti istine u društvenim naukama zapravo oduvek bila skopčano s odnosom teorije i prakse, tačnije sa mogućnošću upućenog menjanja društva (Dewey, 1929; Dewey, 1948; Anderson, 1991). Ta duboko emancipacijska tendencija je i u sociologiji neprekidno prisutna od samog njenog početka, i to bez obzira na to kojoj se paradigmi priklanjali. Teza o potencijalu nauke da doprinese društvenoj promeni zasniva se na jednostavnom uvidu: načini na koje saznajemo istinu o sopstvenom društvu upućuju i informišu naše delanje. Upravo iz tog razloga epistemološka pitanja nikad nisu apsolutno izolovana od sfere praktičnih odluka i rešenja. Za pragmatiste, shodno tome, razlika između teorije i prakse je gotovo nepostojeća – teorijske probleme nameće sama praksa, ali ona istovremeno diktira potencijalna rešenja. Dakle, po pragmatistima, sama teorija predstavlja oblik delanja.

Interpretativna sociologija je iz ovih radikalnih epistemoloških uvida pragmatizma izvukla nekoliko značajnih zaključaka koji su, tvrdićemo u našem radu, bili od veoma velikog značaja pri formiranju ove paradigme u savremenoj sociologiji. Prvo, zamagljivanje granice između teorije i prakse u klasičnom pragmatizmu podrazumeva da je u sociologiji nemoguće

---

<sup>1</sup> Takođe, važno je istaći da je na pobunu protiv funkcionalizma, pored pragmatičkih epistemoloških uvida, uticala i fenomenologija (Heritage, 2004).

zauzeti „Božiji pogled“ (*God's view*) (Dewey, 1927; Dewey, 1929) u odnosu na društvenu stvarnost, budući da *konkretne* situacije formiraju horizont u kome izučavamo *konkretne* društvene fenomene. To znači da su aistorijske apstrakcije (kao što su „struktura“ i „funkcija“) – koje ne uzimaju u obzir specifičnosti situacije – suštinski teorijski neopravdane dokle god se koriste u svrhu redukcije bogatstva konteksta u kome ljudi svakodnevno delaju.<sup>2</sup> Drugo, interpretativni sociolozi su tvrdnje pragmatista da zdrav razum predstavlja kognitivno zaleđe same teorije iskoristili za odbranu teze da u društvenim naukama operišemo „sekundarnim pojmovima“ (tumačenjem društvenog sveta koje su već „istumačili“ „obični delatnici“) (Schutz, 1954; Schutz, 1967). Ovo „primarno tumačenje“ je svakako društveno posredovano time što akteri u okviru svog svakodnevnog iskustva komuniciraju, odnosno ulaze u međusobnu interakciju (Schutz, 1967; Garfinkel, 1967). U tom pogledu, ako želimo da istražimo neko društveno delanje ili pojavu ne možemo sakupiti iskaze relevantnih ispitanika putem upitnika i onda se, bez daljeg sagledavanja osobenosti situacije i konteksta u kome smo do informacije došli, dati u potragu za „*istinskim*“ uzrocima tog delanja (Garfinkel, 1967). Za interpretativne sociologe objašnjenje koje ispitanici nude već predstavlja „istinski uzrok“ delanja koje je predmet ispitivanja; ono što njih zanima je da razmotre na koje je sve načine ovo već formirano tumačenje, sagledano iz ugla konkretne situacije u kojoj se odvija istraživanje, povezano sa širom mrežom značenja koje delatnici nužno stvaraju kroz svoju svakodnevnu interakciju (Schutz, 1947). Treće, stabilnost društvenih konvencija, normi i pravila uvek ostaje porozna i utemeljena je isključivo u intersubjektivnosti svakodnevice (Garfinkel, 1967).

U radu ćemo nastojati da ova preklapanja pokažemo na primeru nekih od najznačajnijih autora pragmatizma i interpretativne sociologije. Tako ćemo razmotriti da li su teorijski uvidi Alfreda Šica (Schütz) – koji se inače pre svega tiču specifičnosti fenomenološkog termina „svet života“ – bili komplementarni sa uvidima u zdrav razum koji su nudili pragmatisti.<sup>3</sup> Zatim ćemo analizirati teorijske uvide Džordža Herberta Mida, jednog od uticajnijih pragmatičkih autora.

---

<sup>2</sup> Ovim se svakako ne tvrdi da su interpretativni sociolozi smatrali da svaka pretenzija da se objasne opšte društvene pravilnosti mora ostati u granicama svakog pojedinačnog konteksta u kome se ostvaruje neko delanje, već samo da u traganju za apstraktnim i univerzalnim međuzavisnostima moramo odustati od poriva da već postojeći društveni život sagledavamo „spolja“ (odnosno kao istraživači koji su izuzeti od svih društvenih odnosa), te da iz te nemoguće perspektive hipostaziramo pojmove koje ćemo nametnuti kao objašnjenje za događaje i fenomene u društvenom životu. Apstrakcije i generalizacije su po interpretativnim sociolozima poželjne i dostižne (Blumer, 1986; Blumer, 1954; Charmaz, 2006; Denzin, 1992) ali samo pod uslovom da ih gradimo „iznutra“, dakle induktivno iz svakodnevnog života – proveravajući pri tom na svakom „stupnju apstrakcije“ utemeljenost samih generalizacija.

<sup>3</sup> Na ovom mestu ćemo naročitu pažnju posvetiti Džemsovim i Džuijevim radovima o ovoj temi (Dewey, 1965; Džems, 1991)

Detaljno ćemo ispitati epistemološke osnove njegovog društvenog biheviorizma (uočavajući pri tom neke sličnosti sa Šicovim shvatanjem delanja). Takođe ćemo kritički promisliti Midovu tvrdnju da su interakcije licem-u-lice konstitutivni čin društvenog odnosa (Mead, 1932; Mead, 1934; Baldwin, 1986). Nakon toga ćemo se fokusirati na sociologiju Herberta Blumera (Blumer, 1986) kako bismo pokazali da pojam interakcije u njegovom simboličkom interakcionizmu nužno podrazumeva da subjektivno značenje koje akteri pridaju u svom svakodnevnom životu poseduje određen stepen autonomije, odnosno u epistemološkom smislu određen stepen validnosti. Sledeći autor čije ćemo radove razmotriti je Herold Garfinkel koji je u svojoj etnometodologiji (Garfinkel, 1967), kao zasebnom pravcu unutar interpretativne sociologije, upravo nastojao da prikaže na koje se načine zdravorazumsko znanje menja u zavisnosti od konkretnih situacija, ali i da pokaže u kojoj meri su „svakodnevne konvencije“ (na kojima se ovo saznanje bazira) porodne i nestabilne. Naposljetku ćemo se pozabaviti „analizom okvira“ koju je razvio Erving Goffman (Goffman, 1986), kako bismo pokazali da organizovanje društvenog iskustva nužno zavisi od zdravorazumskih uvida.

Međutim, pragmatizam nije ostvario samo uticaj na klasične autore savremene sociologije, već na čitav niz novih imena, koji nastavljaju da se bave problemima koje su detektovali interpretativni sociolozi, iako svakako ne slede sva njihova teorijska rešenja. U drugom poglavlju rada ćemo se upravo fokusirati na radove tih novih autora kao što su: Pjer Burdije (P. Bourdieu), Lik Boltanski (L.Boltanski), Andreas Rekvic (A.Rekwitz), Džefri Aleksander (J.Alexander), Mustafa Emirbajer (M.Emirbayer) i Teodor Šacki (T.Schatzki).<sup>4</sup> Tvrdićemo da je ovo obnovljeno interesovanje za pragmatizam u neku ruku još više naglasilo i istaklo njegov značaj za sociološku teoriju. Najveća novina na teorijskom planu pre svega se tiče shvatanja prakse. Naime, dok su se Šic, Blumer, Garfinkel i Goffman pre svega bavili pitanjem kako izgleda i šta konstituiše samu društvenu interakciju (kako tumačimo delovanje drugog, kako komuniciramo i koja su svojstva te komunikacije), dotle novi autori u svom razmatranju prakse pažnju pre svega posvećuju načinima na koje „obični“ pojedinci u okvirima svog svakodnevnog delanja prilagođavaju i menjaju već istorijski ustanovljenje napute za delanje, zatečene u kulturi čiji su pripadnici, ne bi li ispunili svoje praktične ciljeve. Nastojaćemo da pokažemo da u ovom „podešavanju“ kulturnih datosti – shodno praktičnim ciljevima – jednu od

---

<sup>4</sup> Važno je istaći da pomenuti autori ne čine jednu homogenu školu mišljenja, iako se bave veoma sličnim problemima kao što je odnos teorije i prakse, značaj svakodnevnog iskustva itd.

presudnih uloga igra pragmatičko shvatanje istine koje podrazumeva da anticipacija posledica usvajanja nekog iskaza (ili okvira tumačenja koji je dominantan unutar kulture kojoj pripadamo) diktira našu ukupnu konceptualizaciju problema koji je predmet našeg razmatranja (Pers, 1979). U žižu našeg rada će takođe ući i jedna od važnijih novina koju u svojim delima nude autori poput Burdijea i Boltanskog, a koja se prevashodno tiče društvene i javne uloge sociološke teorije. Naime, „klasični“ autori interpretativne sociologije (o kojima ćemo govoriti u prvom poglavlju), nastojali su da pruže adekvatno naučno razumevanje društvene intersubjektivnosti koja se ispoljava kroz zdravorazumsko mišljenje i smatrali su da se praktična uloga same teorije iscrpljuje onog trenutka kada se to razumevanje dosegne. Sa druge strane, Burdije i Boltanski tvrde da ne samo da moramo da ostvarimo adekvatno naučno tumačenje zdravorazumskih iskaza već da sama sociološka teorija poseduje kritički potencijal kadar da izmeni matrice tumačenja kojima se rukovodimo u svakodnevici (iako je priroda emancipacije koja se od sociologije očekuje svakako različita, zavisno od opštih teorijskih postavki pomenutih autora).

U drugom poglavlju ćemo istraživati prirodu ovih teorijskih preklapanja na primeru nekoliko istaknutih autora. Prvo ćemo razmotriti shvatanje prakse kod Pjera Burdijea, koji je smatrao da pojedinci u svojim svakodnevnim nastojanjima da razreše praktične probleme koriste različite strategije koje su usvojili putem habitusa, kako bi ostvarili što efikasniju adaptaciju u odnosu na svoje okruženje. Sama refleksija načina na koji naši habitusi funkcionišu u svakodnevnom delanju, prema Burdijeu, stvara mogućnost da sociološka teorija ima aktivnu ulogu u procesu emancipacije time što osvetljava mehanizme putem kojih se društveni odnosi dominacije reprodukuju (Bourdieu, 1992). Drugim rečima, sociolog je u stanju da ostvari objektivno uporište sopstvenog kritičkog mišljenja time što sebi i drugima predočava različite načine struktuacije dominacije. Ove stavove ćemo uporediti sa stavom Džona Djuija da jedan od osnovnih zadataka teorije mora biti ostvarivanje refleksivne navike, koja bi bila u stanju da omogućiti da kao društvo donosimo inteligentne odluke u pogledu problema koje pred nas stavlja praksa (poređenje koje i sam Burdije pravi u: Bourdieu, Wacquant, 1992). Nakon toga ćemo pažnju usmeriti ka radovima Lika Boltanskog koji nastaju kao svojevrsna reakcija i kritika Burdijeove teorije delanja. Naime, Boltanski smatra da se kritička uloga sociološke teorije ne sastoji u pokušaju da se naglase i prevaziđu nužne napetosti između opštih istorijskih modela opisa društvenih odnosa i konkretnih, praktičnih problema. Pokušaćemo da dokažemo da ideje koje Boltanski zastupa u svojoj pragmatičkoj sociologiji ekspliciraju jedan važan problem

(pragmatičkog) shvatanja zdravog razuma: naime, kako sociologija treba da „razradi“ zdravorazumske iskaze sa kojima se susrećemo unutar svakodnevice. Drugim rečima, radovi Boltanskog nas dovode do pitanja da li dosledni – antimetafizički nastrojen – pragmatički pristup sociološkoj teoriji nužno mora da odbaci svako nastojanje da se objektivno znanje utemelji.<sup>5</sup> Pored ovih stožernih odeljaka koji će se baviti radovima Burdijea i Boltanskog, u završnim delovima drugog poglavlja pažnju ćemo posvetiti radovima Teodora Šackog, Andreasa Rekvica i Džefrija Aleksandera koji su u okviru svojih zasebnih teorija ponudili sopstvene (re)artikulacije problema iz prethodnih poglavlja.

Kako bismo produbili i dodatno razradili probleme iz prethodnih delova rada, u trećem poglavlju svoj fokus ćemo pomeriti sa istorijskog razmatranja pragmatizma i sociologije i usmerićemo pažnju ka reinterpretaciji klasičnog pragmatizma u savremenoj filozofiji. Pri tom, važno je istaći da će naše razmatranje neopragmatizma ići u pravcu implikacija koje neopragmatizam može da ima spram sociološke teorije. Jedna od najznačajnijih promena u dvadesetovekovnoj filozofiji je svakako takozvani „jezički obrt“, koji podrazumeva usredsređivanje na značenje pojmova i obrazaca njihove referencije na stvarnost. Tako logički pozitivizam, kao jedan od značajnih predstavnika ovog novog pravca, predstavlja nastojanje da se stare filozofske rasprave ili proglase nerešivim usled logičke nekoherentnosti, ili pak prevedu u jedan novi jezik koji bi bio precizniji i više naučan. Neopragmatizam se javlja upravo kao oponent onim strujama u okviru nove dvadesetovekovne filozofije koje su smatrale da je univerzalnost istine odbranjiva, te da je jedini problem nedovoljno razvijen i precizan rečnik. Radovi autora kao što su Donald Dejvidson (Davidson) i Ričard Rorti (Richard Rorty) su na terenu analize jezika branili stare antimetafizičke stavove koji su bili svojstveni klasicima pragmatizma. Štaviše, oni su i podigli ulog time što su radikalizovali problem izvesnosti istine, prirode društvenog delovanja i etičkog rasuđivanja.

Značaj neopragmatizma za savremenu sociološku teoriju proizilazi iz činjenice da u potpunosti eksplicira posledice društvenog konstrukcionizma. Kroz analizu radova ovih autora (u tezi ćemo naročitu pažnju pokloniti: Rortiju, Dejvidsonu i H. Patnamu /Hilary Putnam/) nastojaćemo da prikazemo vezu između značenja iskaza i društvenog zaleđa u kom se ta značenja formiraju, kako bismo pokazali da izvesnost bilo kog kandidata za istinu, pa tako i onog naučnog, ne može biti postignuta van granice običnog jezika iz kog se formulišu hipoteze.

---

<sup>5</sup> U radu ćemo tvrditi da rešenja ovog pitanja koja je ponudio Boltanski nisu adekvatna.

Drugim rečima, tvrdićemo da je zdrav razum osnova svakog naučnog iskaza i samim tim kritičkog mišljenja. Pored toga, osvrnućemo se na Dejvidsonovu teoriju delanja, kao i na Patnamove etičke studije u kojima zdravorazumski iskazi takođe igraju veoma važnu teorijsku ulogu. Nakon toga ćemo kroz analizu Rortijeve distinkcije *privatno/javno* pokušati da promislamo granicu gde zdrav razum biva saveznik saznanja, a u kojoj se tački, pak, otvara mogućnost formiranja pukog mnjenja.

U poslednjem poglavlju nastojaćemo da na osnovu istorijskog uvida odnosa pragmatizma i sociologije, kao i implikacija koje proizilaze iz neopragmatizma, ostvarimo sintezu društvenoteorijskog značaja zdravog razuma.

Naime, pokušaćemo da ponudimo teorijski okvir za promatranje različitih aspekata zdravog razuma. Prvo ćemo se pozabaviti *svakodnevnom zdravorazumskim znanjem* koje ćemo definisati kao praksom formirana znanja o *konkretnim* praktičnim problemima. Ma koliko bili upoznati sa nekom od naučnih teorija, svakodnevna znanja će opet predstavljati neodvojiv deo naših života. Ovo proizilazi iz činjenice da ne možemo imati faustovsku kompetenciju i da je shodno tome svako od nas verziran u nekoliko oblasti, a za ogromni ostatak konkretnih problema sa kojima se susrećemo u praksi zadužena su naša svakodnevna znanja. Nakon toga ćemo pažnju posvetiti *zdravorazumskim kvaziteorijama* koje predstavljaju skup, često esencijalističkih, svetonazora koje smo usvojili putem socijalizacije ili pak „induktivne“ generalizacije svakodnevnog zdravorazumskog znanja. Ova vrsta „teorija“ predstavlja opšte orijentire za delanje i snalaženje u svakodnevnoj praksi, koji pružaju koherentno obrazloženje spoljnog sveta. Pošto ćemo u radu braniti tezu da zdrav razum ne predstavlja inertan oblik mišljenja, veliku pažnju ćemo pokloniti činjenici da kvaziteorije mogu da sadrže i fragmente teorijski validnih iskaza koje smo usvojili putem opšteg obrazovanja – s tom razlikom što nismo postali specijalizovani za tu vrstu znanja. U tom smislu, ispravno je reći da su prolazne teorije „konzervativne“, utoliko što se to znanje uvek opire rortijevskoj redeskripciji. To takođe znači da je veza teorije sa praksom posredovana kroz zdrav razum. Drugim rečima, postoji međusobni uticaj teorije i zdravorazumskih kvaziteorija, kao i zdravorazumskih kvaziteorija i svakodневnih zdravorazumskih znanja koja, kako smo već rekli, predstavljaju orijentire za snalaženje u praksi.

Ovo ne bi bila nikakva novost ukoliko smatramo da postoji način da dosegemo univerzalnu istinu. Teorija bi prosto otkrila nove činjenice i sledstveno tome izmenila zdrav razum, a u krajnjoj instanci i prakse u koje se ljudi upuštaju. Međutim, pošto ćemo u radu

usvojiti rortijevsku ideju da valjana teorija predstavlja kontingentnu redeskripciju starih problema, nemamo ovu vrstu univerzalističkog i metafizičkog oslonca. Stoga ćemo u završnom delu poglavlja takođe pokušati da pokažemo da je moguća kritička teorijska misao koja se bazira na konkretnosti praktičnih problema. Naime, osnovni problem sa zdravorazumskim kvaziteorijama ogleda se u činjenici da naši svetonazori nisu dovoljan uslov za uspešno razrešenje problema koji sobom povlači naše delanje. Pored toga, moj svetonazor može, usled nekih nesretnih okolnosti, biti puka zabluda i shodno tome kontraproduktivan, pa čak i poguban po to isto delanje. Ali čak i ako smo usvojili potpuno iracionalnu kvaziteoriju, ona opet neće biti u stanju da odredi svo naše svakodnevno znanje – i to iz istih onih razloga zbog kojih to ne može da učini metafizički orijentisana teorija. Opštost i pretenzija na univerzalnu istinitost predstavlja inherentno ograničenje kako kvaziteorija, tako i samih metafizičkih uvida u njihovom nastojanju da u potpunosti redefinišu svakodnevno znanje. Iako teorija nema mogućnost da direktno redefiniše praksu i svakodnevna znanja, ona to ipak može da učini na posredan način, postepeno upoređujući konkretne prakse i svakodnevna zdravorazumska znanja sa zdravorazumskim kvaziteorijama. Osnovni impetus ovakve kritičke teorijske misli upravo se ogleda u fokusiranju teorije na tu razliku. Ovo pak znači da sociološka teorija kao oblik refleksije i podrazumeva određen stepen javnog angažmana, koji se sastoji u ukazivanju na nesamerljivost delova zdravorazumskog mišljenja u konkretnim slučajevima gde, usled zabluda naših kvaziteorija, vidimo samo komplementarnost, odnosno u isticanju „mesta“ gde se svakodnevna praksa sudara sa svojim esencijalističkim postulatima.

Nakon objašnjenja definicije koja će podrazumevati da zdrav razum predstavlja praksom formirana znanja o praksi, ponudićemo osnovnu strukturu zdravorazumskih iskaza. S jedne strane, obrazložićemo prirodu krajnje specifičnih svakodnevni zdravorazumskih znanja koja se uvek tiču konkretnih problema i predstavljaju autonomnu sferu svakodnevice iz koje teorija može da crpi inspiraciju, ali koje nije u stanju da redefiniše. Potom ćemo pokazati na koji način ova svakodnevna saznanja generišu svetonazore koji po svojoj opštosti veoma nalikuju na konvencionalno shvatanje teorije, a koje ćemo za potrebe rada nazvati zdravorazumskim kvaziteorijama. Argumentovaćemo da upravo oni iskazi koji su suštinski zdravorazumski, ali koji opet pretenduju na univerzalnost, predstavljaju izvorište zablude. Štaviše, pokazaćemo da su zdravorazumske kvaziteorije još doslednije u nastojanju da kolonizuju specifična svakodnevna znanja kojima se pojedinci rukovode u svojoj praksi. Shodno tome, tvrdićemo da savremena

društvena teorija upravo mora svoju pažnju da usmeri na one aspekte zdravog razuma koji nose trag metafizičke izvesnosti kako bi na taj način ostvarila neposredniji uticaj u praksi i imala realniji javni značaj.

### ***Naučni značaj teme***

Insistiranje na intrinzičnoj povezanosti teorije i prakse koje zatičemo kako u klasičnom, tako i u savremenom pragmatizmu čini ga u velikoj meri aktuelnim u pogledu problema kojim se bavi savremena društvena teorija. Naime, nadamo se da će rad pokazati u kojoj meri konvencionalno shvatanje istine u društvenoj teoriji ograničava njenu relevantnost u odnosu na praktične probleme. Upravo iz tog razloga ćemo preispitati neke od osnovnih postulata koji se tiču odnosa koji društveni teoretičar gradi spram svog predmeta istraživanja. Kroz relativno dugu istoriju rasprave koja postoji između sociologije i pragmatizma, kao i kroz razmatranje koje novi pragmatizam nudi društvenoj teoriji, ispitaćemo u kojoj meri zdrav razum možemo da tretiramo kao validan podatak, a ne kao puki input i predmet statističke obrade. Uz ove eksplicitne zadatke, u radu ćemo takođe nastojati da pokažemo u kojoj meri jedan interdisciplinarni pristup problemima koji se tiču društvene teorije mogu da povećaju mogućnost ostvarivanja bogatije i plodotvornije debate. Pored toga, značaj teme proizlazi i iz činjenice da se na našem jeziku vrlo malo pisalo o vezi između pragmatizma i društvene teorije.

## ***Nacrt strukture rada***

*Uvodna razmatranja: kratak osvrt na spor oko naučnog statusa zdravog razuma kod Dirkema i Djuia*

### *1 Zdrav razum u interpretativnoj sociologiji*

- 1.1 Reartikulisane prirode sociološkog saznanja: fenomenologija Alfreda Šica
- 1.2 Društvo kao simbolička interakcija
- 1.3 Svakodnevnica kao mesto nastanka teorije – uticaji pragmatizma
- 1.4 Zdrav razum kao predmet teorijskog razmatranja
- 1.5 Značenje kao esencijalistički postulat saznanja društvenog delanja: pragmatička kritika interpretativne sociologije

### *2 Nove teorije prakse*

- 2.1 Svakodnevna praksa i odnosi dominacije: sociologija Pjera Burdijea
- 2.2 Zdrav razum i društvena kritika: pragmatička sociologija Lika Boltanskog
- 2.3 Objektivnost i(li) emancipacija: shvatanje prakse u savremenoj sociologiji

### *3 Jezik, pragmatizam i kritičko mišljenje*

- 3.1 Neopragmatička rekonstrukcija starih debata
- 3.2 Istina i opravdanje: jezički obrt u pragmatizmu i rastemeljavanje klasične epistemologije
- 3.3 Zdrav razum kao nesvodivi razlog delanja
- 3.4 Objektivna etika bez objekata: Patnamovo shvatanje morala
- 3.5 Shvatanje distinkcije privatno/javno u delu Ričarda Rortija

### *4 Struktura zdravog razuma: ka reafirmaciji prakse u društvenoj teoriji*

- 4.1 Kako se može definisati zdrav razum
- 4.2 Svakodnevno zdravorazumsko znanje

#### 4.3 Zdravorazumske kvaziteorije

#### 4.4 Zdrav razum u teoriji i praksi

### *Završna razmatranja*

#### ***Kratak pregled poglavlja***

U uvodnom delu rada ponudićemo jednu kraću analizu različitog shvatanja zdravog razuma u Dirkegovim i Džurđevićim delima koja se pokazala kao izrazito bitna za dalji razvoj savremene interpretativne sociologije.

#### *Zdrav razum u interpretativnoj sociologiji*

U prvom poglavlju pažnju ćemo posvetiti odnosu između pragmatičkog shvatanja zdravog razuma i interpretativne sociologije. U prvom odeljku ovog poglavlja analiziraćemo teorijske ideje Alfreda Šica i domete njegovog nastojanja da fenomenološku epistemologiju primeni na društvene nauke. Njegove stavove o svetu života upoređićemo sa uvidima o zdravom razumu koje je izneo Džon Džurđević, kao i sa društvenim bihejviorizmom Džordža Herberta Mida. Nakon toga ćemo pažnju usmeriti na kritičku analizu simboličkog interakcionizma i etnometodologije, naročito na teorije koje su razvili Herbert Blumer, Harold Garfinkel i Erving Gofman, kako bismo pokazali da svaki od autora na različit način artikuliše pragmatički stav da naučno znanje ima zaleđe u zdravorazumskim iskazima. Naposljetku, pokušaćemo da pružimo pragmatičku kritiku epistemoloških osnova prvih interpretativnih sociologa, u kojoj ćemo pokušati da opovrgnemo tvrdnju da proces tumačenja može da izbegne zamku esencijalističkog shvatanja ljudskog delanja i redukcije sadržajnog bogatstva svakodnevnog iskustva.

#### *Nove teorije prakse*

U drugom poglavlju ćemo ispitati u kojoj meri postoji uticaj pragmatizma na heterogenu grupu autora koji dalje razrađuju probleme odnosa teorije i (svakodnevnih) prakse razmatrane u prethodnom poglavlju. Prvo ćemo uporediti Džurđevićovo shvatanje navike sa Burdijeovom

sociološkom teorijom, kako bismo ispitali da li su njihovi uvidi komplementarni na opštem epistemološkom planu. Nakon toga ćemo prikazati neke od osnovnih polazišta pragmatičke sociologije koju je razvio Lik Boltanski i u kojoj se zauzima stanovište da sociologija svoj kritički potencijal mora bez ostatka da zasnuje putem zdravorazumskih pojmova kojima se svakodnevno služimo. Takođe, naročitu pažnju ćemo posvetiti njegovom problematizovanju objektivnog i normativnog određenja društvene kritike u sociologiji. Pored toga, na kraju ovog poglavlja kritički ćemo analizirati varijacije odgovora na problem koji nam postavlja teorija Boltanskog, a koje su su okviru divergentnih teorijskih pravaca ponudili Teodor Šacki, Andreas Rekvic i Džefri Aleksander.

### *Jezik, pragmatizam i kritičko mišljenje*

U trećem poglavlju dodatno ćemo produbiti probleme koji su bili predmet rasprave u prethodnim poglavljima kroz analizu neopragmatizma. U fokusu analize biće Donald Dejvidson, Hilari Patnam i Ričard Rorti. Nastojaćemo da ukažemo na koje sve načine spoj klasičnih pragmatičkih uvida sa savremenom filozofijom jezika može da ukaže na nove načine putem kojih se kritičko mišljenje može na ne-metafizički način ukoreniti u zdravom razumu.

### *Struktura zdravog razuma: ka reafirmaciji prakse u društvenoj teoriji*

U poslednjem poglavlju nastojaćemo da na osnovu istorijskog uvida odnosa pragmatizma i sociologije, kao i implikacija koje proizlaze iz neopragmatizma, ostvarimo sintezu društvenoteorijskog značaja zdravog razuma.

Nakon objašnjenja definicije koja će podrazumevati da zdrav razum predstavlja praksom formirana znanja o praksi, ponudićemo osnovnu strukturu zdravorazumskih iskaza. S jedne strane, obrazložićemo prirodu krajnje specifičnih svakodnevnih zdravorazumskih znanja: ona se uvek tiču konkretnih problema i predstavljaju autonomnu sferu svakodnevice iz koje teorija može da crpi inspiraciju, ali koje nije u stanju da redefiniše. Potom ćemo pokazati kako ova svakodnevna saznanja generišu svetonazore, koji po svojoj opštosti veoma nalikuju na konvencionalno shvatanje teorije i koje ćemo za potrebe rada nazvati zdravorazumskim kvaziteorijama. Argumentovaćemo da upravo oni iskazi koji su suštinski zdravorazumski, ali opet pretenduju na univerzalnost, predstavljaju izvorište zablude. Štaviše, pokazaćemo da su zdravorazumske kvaziteorije još doslednije u nastojanju da kolonizuju specifična svakodnevna

znanja kojima se pojedinci rukovode u svojoj praksi. Shodno tome, tvrdićemo da savremena društvena teorija upravo mora svoju pažnju da usmeri na one aspekte zdravog razuma koji nose trag metafizičke izvesnosti kako bi na taj način ostvarila neposredniji uticaj u praksi i imala realniji javni značaj.

### *Zaključna razmatranja*

U zaključnom poglavlju sumiraćemo rezultate analize i ponuditi uvid u širi društveni značaj koji pragmatičko poimanje zdravog razuma može da ima po društvenu teoriju. Takođe, ukazaćemo da struktura zdravog razuma koja je razvijena u poslednjem poglavlju zapravo zagovara nužnost angažovanijeg pristupa delatnika koji se bave analizom društva u pogledu pristupa problemima koje nameće svakodnevno iskustvo.

## Literatura

- Abbott, Andrew [2001], *Chaos of Disciplines*, Chicago and London: University of Chicago Press.
- Alexander, Jeffrey C. [1988], "Introduction: Durkheimian Sociology and Cultural Studies Today" u: J.C. Alexander (ed.), *Durkheimian Sociology: Cultural Studies*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Alexander, Jeffrey C. [2003], *The Meanings of Social Life*, New York: Oxford University Press.
- Alexander, Jeffrey C. [2006], *The Civil Sphere*, New York: Oxford University Press
- Alexander, Jeffrey C.; Giesen, Bernhard; Mast, Jason L. (eds.) [2006], *Social Performance: Symbolic Action, Cultural Pragmatics, and Ritual*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Alexander, Jeffrey C.; Smith, Philip [2005], *The Cambridge Companion to Durkheim*, New York: Cambridge University Press.
- Anderson Charles W. [1991], "Pragmatism & Liberalism, Rationalism & Irrationalism: A Response to Richard Rorty", *Polity* 23(3): 357–371.
- Atkinson, Paul; Housley, William [2003], *Interactionism: An Essay in Sociological Amnesia*, London: Sage Publications.
- Baert, Patrick [2004], "Pragmatism as a Philosophy of the Social Sciences", *European Journal of Social Theory* 7(3): 355–369.
- Baldwin, John [1986], *George Herbert Mead: A Unifying Theory for Sociology*, London: SAGE Publications.
- Baldwin, John D. [1986], *George Herbert Mead A Unifying Theory for Sociology*, London: SAGE Publications
- Barbalet, Jack [2007], "Classical Pragmatism, Classical Sociology: William James, Religion and Emotion", u: Baert, Patrick; Turner, Bryan (eds.) *Pragmatism and European Social Theory*, Oxford: The Bardwell Press.
- Barbalet, Jack [2008], "Pragmatism and economics: William James' contribution", *Cambridge Journal of Economics* 32(5): 797–810.
- Berger, Peter L.; Luckmann, Thomas [1966], *The Social Construction of Reality*, London: Penguin.
- Bernstein, Richard [1978], *The Reconstructing of Social and Political Theory*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Bernstein, Richard J. [1983], *Science, Hermeneutics and Praxis*, University of Pennsylvania Press: Philadelphia.
- Bilgrami, Akeel [2000], "Is Truth a Goal of Inquiry?: Rorty and Davidson on Truth", u: R. Brandon (eds.), *Rorty and His Critics*, Oxford: Blackwell.
- Blumer, Herbert [1954], "What is Wrong with Social Theory", *American Sociological Review*, (19)1: 3–10.
- Blumer, Herbert [1986], *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*, Los Angeles: University of California Press.
- Blumer, Herbert [1998], „Društvo kao simbolička interakcija“ u: Spasić, Ivana (ur.) *Interpretativna sociologija*, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Boersema, David, *Pragmatism and Reference*, Cambridge, MA: MIT Press.
- Boltanski, Luc [2011], *On Critique: A Sociology of Emancipation*, Malden, MA: Polity Press.

- Boltanski, Luc; Thévenot, Laurent [2006], *On justification: Economies of worth*, Princeton: Princeton University Press.
- Bourdieu, Pierre [1992], *The Logic of Practice*, Palo Alto, CA: Stanford University Press.
- Bourdieu, Pierre; Wacquant, Loic [1992], *An Invitation to Reflexive Sociology*, Oxford: Polity Press.
- Braun, Henrik H. [2007], *Science, Values and Politics in Max Weber's Methodology*, Hampshire: Ashgate.
- Bunge, Mario [2006], *Chasing Reality: Strife over Realism*, Toronto: University of Toronto Press.
- Camic Charles; Gross Neil [1998], "Contemporary Developments in Sociological Theory: Current Projects and Conditions of Possibility", *Annual Review of Sociology* 24: 453–476.
- Campbell, Colin [1996], *The Myth of Social Action*, , Cambridge: Cambridge University Press.
- Charmaz, Kathy [2006], *Constructing Grounded Theory: A Practical Guide through Qualitative Analysis*, London: Sage Publications.
- Coates, John [1996], *The Claims of Common Sense*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Couture, Barbara; Kent, Thomas (eds.) [2004], *The Private, The Public and the Published*, Logan, UT: Utah University Press.
- Damico, Alfonso J. [1974], "Analysis & Advocacy: Pragmatism & the Study of Politics", *Polity*, 7(2): 193–208.
- Davidson, Donald [2001], *Essays on Actions and Events*, Oxford: Oxford University Press.
- Davidson, Donald [2001], *Subjective, Intersubjective, Objective*, Oxford: Clarendon Press.
- Davidson, Donald [2004], *Problems of Rationality*, Oxford: Oxford University Press.
- Denzin, Norman K. [1992], *Symbolic Interactionism and Cultural Studies: The Politics of Interpretation*, Oxford: Blackwell.
- Dewey, John [1927], "Half-Hearted Naturalism", *The Journal of Philosophy* 24(3):57–64.
- Dewey, John [1929], *The Quest for Certainty*, New York: Minton, Balch & Company Press.
- Dewey, John [1938], *Logic: Theory of Inquiry*, New York: Holt.
- Dewey, John [1948], "Common Sense and Science: Their Respective Frames of Reference", *The Journal of Philosophy* 45(8):197–208.
- Dewey, John [1954], *The Public and its Problems*, , Ohio: Swallow Press.
- Dewey, John [1965], *Human Nature and Conduct*, New York: Macmillan.
- Dewey, John [2009], *Democracy and Education*, Radford: Wilder Publications.
- Dirkem Emil [2012], *Pravila sociološkog metoda*, Novi Sad: Mediterran Publishing.
- Dirkem, Emil [1963], *Pravila sociološke metode*, Beograd: Prosveta.
- Dirkem, Emil [2007], *Društvo je čoveku Bog*, Aljoša Mimica (prir.), Beograd: Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta.
- Dirkem, Emil [2010], *Pragmatizam i sociologija*, Novi Sad: Mediterran Publishing.
- Durkheim, Emile [1974], *Philosophy and Sociology*, New York: The Free Press.
- Durkheim, Émile [1991], *The division of labor in society*, Basingstoke: Macmillan.
- Durkheim, Émile [1996], *The elementary forms of the religious life*, New York: The Free Press.
- Durkheim, Émile [2004], *Durkheim's philosophy lectures. Notes from the Lycée de Sens course, 1883-1884*, New York: Cambridge University Press.
- Durkheim, Émile [2009], *Sociology and philosophy*, London: Routledge.
- Durkheim, Émile;. [1975], *On Morality and Society*, Chicago: University of Chicago Press.
- Džems, Vilijam [1991], *Pragmatizam*, Beograd: Dereta.

- Elliot, Anthony; Turner, Bryan (ed.) [2001], *Profiles in Contemporary Social Theory*, London: Sage Publications.
- Etzrodt, Christian [2008], "The Foundation of an Interpretative Sociology: A Critical Review of the Attempts of George H. Mead and Alfred Schutz", *Human Studies* 31(2): 151–177.
- Francis, D. W.; Hester, Stephen [2004], *An invitation to ethnomethodology. Language, society, and social interaction*, London/Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Francis, David; Hester, Stephen [2004], *An Invitation to Ethnomethodology: Language, Society and Social Interaction*, London: Sage Publications.
- Gardiner, Michael L. [2000], *Critiques of Everyday Life*, New York: Routledge
- Garfinkel, Harold [1967], *Studies in Ethnomethodology*, New Jersey: Prentice-Hall.
- Goffman, Erwing [1986], *Frame Analysis: An Essay on Organization of Experience*, Boston: Northeastern University Press.
- Goodman, Nelson; Putnam, Hilary [1983], *Fact, Fiction and Forecast*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Greco, John; Sosa, Ernest (eds.) [2004], *Epistemologija: Vodič u teorije saznanja*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Gutting, Garry [2003], „Rorty’s Critique of Epistemology“ u: C. Guignon i D.Hiley (eds.), *Richard Rorty*, New York: Cambridge University Press,
- Habermas, Jürgen [1992], *The Philosophical Discourse of Modernity*, Cambridge: Polity Press,.
- Habermas, Jürgen [1998], *On The Pragmatics of Communication*, Cambridge, MA: MIT Press.
- Habermas, Jürgen [2000], "Richard Rorty’s pragmatic turn", u: Brandon, Robert (ed.), *Rorty and His Critics*, Oxford: Blackwell.
- Heritage, John [2004], *Garfinkel and Ethnomethodology*, New York: Polity Press.
- Hildebrand, David [2003], *Beyond Realism and Antirealism: John Dewey and the Neopragmatist*, Nashville: Vanderbilt University Press.
- Hutchinson, Phil; Read, Rupert; Sharrock, Wes [2008], *There is no Such Thing as Social Science*, Hampshire: Ashgate.
- James, William, [1956], *The Will to Believe and Other Essays on Popular Philosophy*, New York: Dower Publications.
- Jenkins, Keith [2005], *On "What is History?"*, New York: Routledge.
- Joas, Hans [1993], *Pragmatism and Social Theory*, Chicago: Chicago University Press.
- Jones, Robert A. [1999], *The Development of Durkheim’s Social Realism*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Kitcher, Philip [2001], *Science, Truth, and Democracy*, Oxford: Oxford University Press,.
- Krštić, Predrag [2007], "Čemu još kritika? ", *Filozofija i društvo*, br.2.
- Kuhn, Thomas [1996], *The Structure of Scientific Revolutions*, Chicago: University Press, Chicago.
- Kuklick, Bruce [2001], *A History of Philosophy in America 1700–2000*, New York: Oxford University Press.
- Law, John (ed.) [2004], *After Method: Mess in Social Science Research*, New York: Routledge.
- Lemieux, Cyril [2012], "What Durkheimian thought shares with pragmatism: How the two can work together for the greater relevance of sociological practice", *Journal of Classical Sociology* 12 (3-4): 384–397.
- Lock, Andy; Strong, Tom (eds.) [2010], *Social Constructionism: Sources and Strings in Theory and Practice*, Cambridge: Cambridge University Press.

- MacGilvray, Eric [2007], "Pragmatism and the Epistemic Defense of Democracy", *Contemporary Pragmatism* 4(2): 3–9.
- Manicas, Peter [2006], *A Realist Philosophy of Social Science: Explanation and Understanding*, New York: Cambridge University Press.
- Margolis, Joseph [2008]. "Wittgenstein's Question and the Ubiquity of Cultural Space", *Contemporary Pragmatism* 5(1): 13–38.
- Martin, Michael [1999], *Verstehen: The Uses of Understanding in Social Science*, New Jersey: Transaction Publishers.
- McDermid, Douglas, [2006], *The Varieties of Pragmatism: Truth, Realism and Knowledge from James to Rorty*, London: Continuum.
- Mead, George H. [1932], *The Philosophy of the Present*, London: The Open Court Company Publishers.
- Mead, George Herbert [1934], *Mind, self & society from the standpoint of a social behaviorist*, Chicago: University of Chicago Press.
- Mead, George Herbert *Mind, Self, and Society: From the Standpoint of a Social Behaviorist*, Chicago: University Of Chicago Press.
- Merton, Robert K. [1957], *Social Theory and Social Structure*, New York: The Free Press.
- Mimica, Aljoša, [1995], *Pogled unazad*, Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Misak, Cheryl (ed.) [2007], *New Pragmatists*, New York: Oxford University Press.
- Mouffe, Chantal (ed.) [1996], *Deconstruction and Pragmatism*, London: Routledge.
- Nagel, Ernest [1979], *The Structure of Science*, New York: Hackett Publishing Company.
- Nielsen, Donald A. [1999], *Three faces of God. Society, religion, and the categories of totality in the philosophy of Emile Durkheim*, Albany: State University of New York Press.
- Nisbet, Robert A. [1976], *Émile Durkheim. With selected essays*, Westport: Greenwood Press.
- Passmore, John [1953], "Can The Social Science Be Value-Free?", u: H. Feigl; M. Brodbeck (eds.), *Readings in the Philosophy of Science*, New York: Appleton Century Crofts.
- Peirce, Charles [1961], *Philosophical Writings*, New York: Dover Publications.
- Pers, Čarls [1979], *Pragmatizam*, Beograd: Grafos.
- Peters, R. S. [2009], *John Dewey reconsidered*, London: Routledge.
- Philström, Sami (ed.) [2011], *The Continuum Companion to Pragmatism*, Londo: Continuum.
- Pleasant, Pleasants [2003], "A Philosophy for The Social Sciences: Realism, Pragmatism, or Neither?", *Foundations of Science*, 8(1): 69–87.
- Posner, Richard A. [2003], *Law, Pragmatism and Democracy*, Cambridge, MA; London, England: Harvard University Press.
- Putnam, Hilary [1995], *Pragmatism: An Open Question*, Oxford: Blackwell.
- Putnam, Hilary [2004], *Ethics without Ontology*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Putnam, Hilary [2004], *The Collapse of The Fact Value Dichotomy*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Quine, W.V. Orman [1960], *World and Object*, Cambridge, MA: MIT Press.
- Rawls, Anne W. [2004], *Epistemology and practice: Durkheim's The elementary forms of religious life*, New York: Cambridge University Press.
- Rawls, Anne W. [1996], "Durkheim's Epistemology: The Neglected Argument", *American Journal of Sociology* 102 (2): 430–482.
- Rawls, Anne W. [1997], "Durkheim and Pragmatism: An Old Twist on a Contemporary Debate", *Sociological Theory* 15(3): 5–29.

- Reckwitz Andreas [2002a], "Toward a Theory of Social PracticesA Development in Culturalist Theorizing *European Journal of Social Theory* 5(2): 243–263.
- Reckwitz Andreas [2002b], „The Status of the ‘Material’ in Theories of Culture: From ‘Social Structure’ to ‘Artefacts’”, *Journal for the Theory of Social Behaviour* 32(2): 195–217.
- Ritzer, George [2001], *Explorations in Social Theory*, London: Sage Publications.
- Rorti, Ričard [1992], *Konsekvence pragmatizma*, Beograd: Nolit.
- Rorty, Richard [1979], *Philosophy and The Mirror of Nature*, Princeton: Princeton University Press.
- Rorty, Richard [1991], *Objectivity, Relativism and Truth*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Rorty, Richard [1995], *Contingency, Irony, Solidarity*, New York: Cambridge University Press.
- Rorty, Richard [1999], *Philosophy and Social Hope*, London: Penguin Books.
- Rorty, Richard [2007], *Philosophy as Cultural Politics*, New York: Cambridge University Press.
- Rosen, Stanley [2002], *The Elusiveness of the Ordinary: Studies in the Possibility of Philosophy*, New Haven: Yale University Press.
- Schatzki, Theodore [2008], *Social Practices: A Wittgensteinian Approach to Human Activity and the Social*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Schatzki, Theodore, Karin Knorr Cetina and Eike von Savigny (eds.) [2001], *The Practice Turn in Contemporary Theory*, New York: Routledge.
- Schmaus, Warren [2004], *Rethinking Durkheim and his tradition*, New York: Cambridge University Press.
- Schutz, Alfred [1954], "Concept and Theory Formation in Social Sciences", *The Journal for Philosophy* 51 (9): 257–273.
- Schutz, Alfred [1967], *The Phenomenology of the Social World*, Evanston: Northwestern University Press.
- Schutz, Alfred [2006], *On Phenomenology and Social Relations*, Chicago: University of Chicago Press.
- Schutz, Alfred [2011], *Collected Papers V. Phenomenology and the Social Sciences*, London: Springer
- Shalin, Dmitri N. [1986], "Pragmatism and Social Interactionism", *American Sociological Review* 51(1): 9–29..
- Shalin, Dmitri N. [1991], "The Pragmatic Origins of Symbolic Interactionism and the Crisis of Classical Science", *Studies in Symbolic Interaction* 12: 223–251.
- Shook, John R. [2006], *A companion to Pragmatism*, Malden, MA: Blackwell.
- Shook, John R.; Margolis, Joseph (eds.) [2006], *A Companion to Pragmatism*, Oxford: Blackwell.
- Spasić, Ivana [2004], *Sociologije svakodnevnog života*, Beograd: Zavod za izdavanje udžbenika.
- Stuhr, John [2009], *100 Years of Pragmatism: William James's Philosophy*, Indiana: Indiana University Press.
- Tan, Sor-hoon; Whalen-Bridge, John (eds.) [2008], *Democracy as Culture: Deweyan Pragmatism in a Globalizing World*, Albany: State University of New York.
- Taylor, Charles [1985], *Philosophy and the Human Sciences (Philosophical Papers, Vol 2)*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Turner, Bryan S. [1999], *Classical Sociology*, London: Sage Publications.
- Turner, Jonathan H. [1988], *A Theory of Social Interaction*, Stanford: Stanford University Press, CA.

- Turner, Roy (ed.) [1974], *Ethnomethodology*, Middlesex: Penguin Education.
- Turner, Stephen P.; Roth, Paul A. [2003], *The Blackwell Guide to the Philosophy of the Social Sciences*, Oxford: Blackwell.
- Van Bouwel, Jeroen (eds.) [2009], *The Social Sciences and Democracy*, Basingstoke: Palgrave MacMillan.
- West, Cornel [1989], *The American Evasion of Philosophy: a Genealogy of Pragmatism*, Madison: University of Wisconsin Press.
- Winch, Peter, [2003], *The Idea of Social Sciences and Its Relation to Philosophy*, New York: Routledge.
- Zetterberg, Hans L. [2006], "The Grammar of Social Science", *Acta Sociologica* 49(3): 245–246.

**Наставно-научном већу  
Универзитета у Београду – Филозофског факултета**

**Реферат о квалификованости кандидата  
и подобности предложене теме за докторску дисертацију**

„Статус здравог разума у савременој социолошкој теорији:  
ка прагматичкој реконцептуализацији односа теорије и праксе“

кандидата Срђана Продановића

**1. Основни подаци о кандидату и дисертацији**

Мастер социологије Срђан Продановић (Сарајево, 1985) уписао је основне студије социологије на Филозофском факултету у Београду 2004. године и дипломирао у року (2008) са просечном оценом 9,18. Већ наредне, 2009. године завршио је и мастер студије социологије, са просечном оценом 10. На истом факултету и одељењу уписао је 2010. и докторске студије, на којима је до сада положио све предвиђене испите. Од 2011. године ради као истраживач-приправник у Институту за филозофију и друштвену теорију у Београду. Објавио је седам чланака у домаћим научним часописима (категорија М24 и М51), учествовао на већем броју научних скупова, укључујући и њихову организацију, као и у приређивању неколико зборника. Од објављених радова посебно ћемо издвојити оне који својом тематиком и високим квалитетом показују Продановићев неоспоран таленат за теоријска истраживања, будући да ће управо из те области бити и његова докторска дисертација. Реч је о радовима:

- „Структурацијски аспект социологије Георга Зимела“, *Социологија* 51(4), 2009: 365–384;
- „Рортијевско проматрање јавне улоге либералног интелектуалца, здравог разума и друштвене критике“, *Трећи програм* 42(148), 2010: 195–210;
- (са Предрагом Крстићем), „Јавни простор и слободно делање: Фуко вс. Лефевр“, *Социологија* 54(3), 2012: 423–426;
- „Прагматичка критика поимања свакодневне праксе у културној социологији Џефрија Александера“, *Филозофија и друштво* 24(1), 2013: 423–443;
- (приредио, са Војином Ракићем и Петром Бојанићем), *The State and State Building: Theory and Practice*, Beograd: IFDT, 2012.

**2. Предмет и циљ дисертације**

Предложена дисертација за предмет има однос између прагматизма и социологије, како у историјској перспективи тако и у проблемско-аналитичком пресеку. При идентификацији и критичкој анализи теоријских сличности и разлика између ове две интелектуалне традиције, њихових остварених међусобних утицаја и неостварених потенцијала њихове међусобне размене, фокус је на појму *здравог разума*, као категорији чије различите концептуализације на најбољи начин осветљавају пут ка одговорима на постављена питања. Највише пажње биће посвећено одређењима здравог разума у савременој социолошкој теорији, примарно интерпретативним правцима и новијим теоријама праксе. Испитиваће се утицај прагматичких схватања здравог разума при формулацији теоријских увида о свакодневном искуству који се нуде у оквиру ових социолошких приступа, уз критичку процену домета и ограничења тих различитих увида. Такође, испитаће се значај историјских преклапања између прагматизма и социологије за потенцијалну реконцептуализацију односа теоријског знања и свакодневне праксе.

Дисертација има за циљ да покаже како прагматичко поимање здравог разума може да послужи као теоријски оквир за повезивање друштвене теорије и свакодневне праксе. Кандидат ће настојати да покаже како постоји континуитет између здраворазумског начина мишљења и социолошке теорије, који не мора подразумевати подривање критичког потенцијала саме теорије.

### 3. Структура и садржај поглавља

#### Предложена структура дисертације:

*Уводна разматрања: кратак осврт на спор око научног статуса здравог разума код Диркема и Дјуија*

- 1 *Здрав разум у интерпретативној социологији*
  - 1.1. Реартикулисање природе социолошког сазнања: феноменологија Алфреда Шица
  - 1.2. Друштво као симболичка интеракција
  - 1.3. Свакодневица као место настанка теорије – утицаји прагматизма
  - 1.4. Здрав разум као предмет теоријског разматрања
  - 1.5. Значење као есенцијалистички постулат сазнања друштвеног делања: прагматичка критика интерпретативне социологије

#### 2 *Нове теорије праксе*

- 2.1. Свакодневна пракса и односи доминације: социологија Пјера Бурдијеа
- 2.2. Здрав разум и друштвена критика: прагматичка социологија Лика Болтанског
- 2.3. Објективност и(ли) еманципација: схватање праксе у савременој социологији

#### 3 *Језик, прагматизам и критичко мишљење*

- 3.1. Неопрагматичка реконструкција старих дебата

3.2. Истина и оправдање: језички обрт у прагматизму и растемељавање класичне епистемологије

3.3. Здрав разум као несводиви разлог делања

3.4. Објективна етика без објеката: Патнамово схватање морала

3.5. Схватање дистинкције приватно/јавно у делу Ричарда Рортија

4 *Структура здравог разума: ка реафирмацији праксе у друштвеној теорији*

4.1. Како се може дефинисати здрав разум

4.2. Свакодневно здраворазумско знање

4.3. Здраворазумске квазитеорије

4.4. Здрав разум у теорији и пракси

*Завршна разматрања*

### **Кратак опис садржаја по поглављима:**

У *уводном поглављу*, чија је сврха да постави теоријску сцену за потоњу историјско-проблемску анализу, биће приказани паралелни начини тематизације здравог разума код двојице представника социологије, односно прагматизма, који су били изузетно важни за формирање датих интелектуалних традиција и уједно савременици – Емила Диркема и Џона Дјуија. Из овог приказа извлаче се импликације тих схватања за каснији развој интерпретативне социологије.

*Здрав разум у интерпретативној социологији*

Прво систематско поглавље биће посвећено односу између прагматичког и интерпретативносоциолошког схватања здравог разума. У првом одељку биће разматране теоријске идеје, нарочито појам „света живота“, оснивача феноменолошке социологије, Алфреда Шица, које ће се поредити са одговарајућим увидима Џ.Дјуија и Џ.Х.Мида. У другом одељку предмет постају микросоциолошки правци уобличени почев од шездесетих година 20. века, симболички интеракционизам и етнометодологија (с представницима Х. Блумером, Х.Гарфинкелом и Е.Гофманом). Основна идеја биће да се покаже како су сви ови аутори, сваки на свој начин, заправо артикулисали прагматички став да научно знање има залеђе у здраворазумским исказима. У преосталим одељцима првог дела рада кандидат ће изложити прагматичку критику епистемолошких основа интерпретативних социолога из овог формативног периода, тврдећи да процес тумачења не може да избегне замку есенцијалистичког схватања делања и свођења емпиријског богатства свакодневног искуства.

*Нове теорије праксе*

Предмет другог поглавља јесте хетерогена група савремених социолошких аутора који даље разрађују однос теорије и (свакодневне) праксе, што је био проблем постављен већ у претходном поглављу. Конкретно, пажња ће бити усмерена на трагове утицаја прагматизма на ове новије концептуализације. Најпре ће Дјуијево схватање навике бити упоређено са приступом Пјера Бурдијеа, нарочито с његовим појмом „хабитуса“, испитујући у којој мери су њихови увиди комплементарни у општем епистемолошком смислу. У другом одељку се разматра још један савремени француски социолог глобалног

значаја, Лик Болтански, и његов нацрт „прагматичке социологије“ која полази од става да социологија свој критички потенцијал мора да заснује на здраворазумским појмовима и ослони на критичке капацитете самих актера. Поглавље се завршава критичком анализом варијација одговора на тај проблем, заострено постављен код Болтанског, које су у оквиру дивергентних теоријских праваца понудили Теодор Шацки, Андреас Реквиц, Цефри Александер и још један број савремених аутора на различите начине везаних за појам праксе.

#### *Језик, прагматизам и критичко мишљење*

У трећем поглављу ће, кроз анализу неопрагматизма и његових могућих социолошкотеоријских рефлекса, бити додатно продубљени проблеми који су били предмет расправе у претходним поглављима. У средишту пажње биће идеје Доналда Дејвидсона, Хиларија Патнама и Ричарда Рортија. Овде ће циљ бити да се покаже како и у којој мери спој класичних прагматичких увида са савременом филозофијом језика може да помогне критичком мишљењу да се на неметафизички начин укорени у здравом разуму.

#### *Структура здравог разума: ка реафирмацији праксе у друштвеној теорији*

У последњем систематском поглављу, на основу историјско-проблемског увида у однос прагматизма и социологије, као и импликација које произлазе из неопрагматизма, кандидат ће настојати да оствари синтезу друштвентеоријског значаја здравог разума. Након објашњења дефиниције према којој је здрав разум скуп праксом формираних знања о пракси, биће понуђена замисао основне структуре здраворазумских исказа, као сачињене од, с једне стране, специфичних свакодневних знања, а с друге, здраворазумских квазитеорија, које се виде као извориште заблуде и покушаја колонизације. Сходно томе, тврдиће се да савремена друштвена теорија мора да посебну пажњу поклони оним аспектима здравог разума који носе траг метафизичке извесности, ако жели да оствари непосреднији утицај на праксу и стекне већи јавни значај.

#### *Завршна разматрања*

У закључном поглављу биће сумирани резултати анализе и понуђен увид у шири друштвени значај који прагматичко поимање здравог разума може имати по друштвену теорију и њену јавну улогу. Биће показано да структура здравог разума развијена у последњем поглављу заговара нужност ангажованијег приступа друштвених научника и теоретичара у артикулацији и решавању проблема које намеће свакодневно искуство друштвене заједнице.

### **4. Основне хипотезе**

У изради ове дисертације кандидат ће полазити од неколико хипотеза, чије ће аргументовано доказивање помоћи да се остваре постављени истраживачки циљеви. *Прва* хипотеза односи се на интерпретативне правце у социологији и гласи да су ови приступи у великој мери прихватили и разрадили прагматичко схватање здравог разума, али да их је усвајање феноменолошких постулата сазнања друштвених појава омело у рефлексiji о

сопственој улози у свакодневној пракси. Друга хипотеза тиче се савремених теорија праксе: ове теорије, тврди се, измештају проблем односа здравог разума и социологије из чисто епистемолошке равни и реартикулишу га у односу на јавну улогу социолошке теорије. Трећа хипотеза односи се на модел структуре здраворазумских исказа који ће кандидат елаборирати у раду; овде се тврди да је уз помоћ реченог модела могуће показати како друштвена теорија може да оствари дубљу повезаност с праксом, с једне стране не одричући се сопственог критичког потенцијала, али с друге не подвргавајући исказе којима се свакодневна пракса служи ригидном превођењу.

## **5. Методе које ће се у истраживању применити**

У раду ће се спроводити појмовна поређења различитих социолошких теорија са различитим варијацијама прагматизма, као посебног правца у филозофији. Неће се указивати на сва потенцијална теоријска преклапања већ ће кандидат покушати да, путем појмовне анализе, реконструише схватање *здроог разума* у различитим раздобљима развоја социолошке теорије и прагматичке мисли. Следствено томе, неће бити приказане целокупне теорије и све идеје релевантних аутора него ће фокус бити на оним аспектима који се тичу статуса здраворазумског мишљења. Такође, посебна пажња биће посвећена оним врстама теоријских сличности које нису биле предмет постојећих интерпретација социолошке теорије и њених веза с прагматизмом.

Кандидат ће у свом истраживању следити оне истраживачке поступке који су уобичајени у студијама међусобних утицаја корпуса теоријских идеја, као што су: поређење идеја, теза и теоријских полазишта; испитивање еволуције теоријских становишта; испитивање контекстуалних услова настанка и развоја теоријских идеја. Ова поређења ће се вршити с намером да се покаже како је концептуализација здраворазумског мишљења играла важну улогу при стварању нових приступа и праваца у социологији.

Метод ће такође бити аналитички када су у питању процене логичке кохерентности теоријских одређења здравог разума у делима аутора који ће бити у фокусу истраживања.

## **6. Очекивани резултати и научни допринос**

Предложена дисертација биће допринос научној мисли у оквиру социологије и друштвене теорије на више начина. Прво, посебна социолошка област којој припада, социолошка теорија, доста је потцењена и недовољно развијена у нашој социолошкој средини. Посебно је о прагматизму и његовим социолошкотеоријским рефлексима мало или нимало писано у домаћој социологији, иако је у свету систематско проучавање прагматичких утицаја и, нарочито, неискоришћених потенцијала прагматичке мисли за решавање, или бар другачије постављање, темељних социолошких проблема данас веома актуелно. Док је у периоду оснивања социологије као дисциплине, почетком 20. века, дошло до непосредне размене са прагматизмом, а потом у неколико временских тачака до ограничених преплитања и експлицитних позајмљивања, крупне реинтерпретације догађају се тек у најновије време, усредиштавајући се на проблеме *праксе* и *делања*, затим научног статуса социолошких исказа и њиховог односа према лаичком знању и, коначно,

улоге – како могуће, тако и пожељне – социологије у замишљању, елаборирању и подстицању друштвене промене.

Управо су то питања којима ће бити посвећена дисертација Срђана Продановића, у чијем нацрту се види исправно и с разумевањем постављено истраживачко поље, добро уочене тачке „улаза“ у анализу, као и храбро експлицирано сопствено становиште, нескривено прагматичке оријентације. Такође је добро постављена средишња појмовна нит – категорија *здравог разума* – која ће омогућити да се и остваре и потенцијалне међувезе прагматизма и социологије ишчитају на начин који ће, с једне стране, адекватно уважити неотклоњиви плурализам социолошке теорије, а с друге, очувати неопходну кохерентност излагања и аналитичког поступка. Ова равнотежа, за коју образложење теме и предложена структура рада дају добар основ, резултираће успешним остварењем постављених циљева дисертације.

Добићемо не само коректно и информативно излагање низа савремених теоријских праваца у социологији – што би, с обзиром на њихову недовољну рецепцију у домаћој социолошкој мисли, већ само по себи представљало значајан допринос – већ ће бити понуђена и оригинална концептуализација „здравог разума“ као могуће основе решавања теоријских проблема. Кандидат ће социолошку теоријску мисао обогатити знатним филозофским приносом, али ће истовремено, као социолог, бити у положају да филозофско наслеђе тумачи на начин другачији од оног уобичајеног у филозофији самој, и тако извуче на светло дана неке импликације предмета истраживања које су постају доступне тек у плодном интердисциплинарном сусрету.

Стога се од ове дисертације може очекивати да ће дати крупан допринос социолошкој теорији, социологији уопште, интердисциплинарном повезивању социологије и филозофије, те промишљању места и улоге друштвене науке у савременом друштву.

## 7. Закључак

Констатујући да је предлог теме заснован на добром претходном познавању одговарајућег подручја, да је за предмет истраживања узето важно и у нашој литератури практично необрађивано питање, да је приступ оригиналан и добро образложен, да су структура, садржај и методи рада добро постављени, а прелиминарна литература обимна и релевантна, Комисија даје позитивну оцену ове теме и предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета и надлежним телима Универзитета у Београду да Срђану Продановићу одобри израду докторске дисертације под насловом „Статус здравог разума у савременој социолошкој теорији: ка прагматичкој реконцептуализацији односа теорије и праксе“.

У Београду, 15.10.2013.

Чланови Комисије:

др Ивана Спасић, ванредни професор (ментор)  
Универзитет у Београду – Филозофски факултет

др Александар Молнар, редовни професор  
Универзитет у Београду – Филозофски факултет

др Милан Вукомановић, редовни професор  
Универзитет у Београду – Филозофски факултет

др Ђорђе Павићевић, ванредни професор  
Универзитет у Београду – Факултет политичких наука

